

7. Goldberg, P.K., Pavcnik, N. 2007. Distributional Effects of Globalization in Developing Countries. *Journal of Economic Literature*, 45(1), 39-82.
8. Rodrik, D. 2020. Why Does Globalization Fuel Populism? Economics, Culture, and the Rise of Right - Wing Populism. National Bureau of Economic Research, Paper 27526.
9. UNCTAD. 2019. B2C[Business to commerce] e-commerce index 2019. Technical notes on ICT for development No. 14.
10. UNCTAD. 2019. *Digital Economy Report 2019: Value Creation and Capture: Implications for Developing Countries*. United Nations publication.
11. UNCTAD and Netcomm Suisse E-commerce Association. 2020. COVID-19 and e-commerce: Findings from a survey of online consumers in nine countries. https://unctad.org/system/files/official-document/dtlstictinf2020d1_en.pdf.
12. UNCTAD. 2020. *World Investment Report 2020: International Production Beyond the Pandemic*. United Nations publication.
13. World Bank. 2020. *World Development Report 2020: Trading for Development in the Age of Global Value Chains*, World Bank Publications. Retrieved from: <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS>.

СХЕМИ УХИЛЕННЯ ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Єдинак Т. С. канд. наук з держ. упр., доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування, *Бондаренко П. О.*, магістр, Університет митної справи та фінансів

Надзвичайно важливою складовою механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки будь-якої країни є податкова система. Податки є основним елементом цієї системи і їх роль полягає у наповненні державного бюджету ресурсами, які потім розподіляються за такими стратегічними напрямками, як охорона здоров'я, оборона, освіта, культура, спорт, розвиток інфраструктури та ін. Особливо гостро відчувається роль податків у процесі наповнення державного бюджету України в останні два роки, коли в усьому світі поширюється пандемія COVID-19, одним з наслідків якої стало закриття великої кількості підприємств малого та середнього бізнесу, скорочення кількості робочих місць, зменшення обсягів виробництва на підприємствах, що не припинили свою діяльність тощо. Свого роду це мірило рівня життя громадян у країні. Чим більш забезпечені усі державні сектори, тим вище стоїть країна у рейтингу привабливості за якістю життя у ній порівняно з іншими країнами.

Так, у Державному бюджеті України на 2021 рік передбачено доходи бюджету в сумі 1 147 076 117,3 тис. грн, надходження 87% з яких (998 172 329,5 тис. грн) очікується у вигляді податкових надходжень. Значну частину серед податкових надходжень до бюджету країни (майже 28%, що становить 279 416 075,8 тис. грн) складають надходження від податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток підприємств [1]. Отже, за умов

кризи, пов'язаної з наслідками пандемії COVID-19, роль податків неможливо переоцінити.

Проте з метою зменшення своїх витрат у такий непростий час, як свідчать дані податкових перевірок, підприємства вдаються не тільки до скорочення виробництва, штату працівників тощо, а й до переведення розрахунків по зарплаті “у тінь”, не відображення або неповне відображення всіх своїх доходів та ін., що завдає бюджету країни значних збитків.

За статистичними даними в Україні близько 12 млн. українців ухиляються від сплати податків, 4 млн. з яких систематично їх не сплачують. Це призводить до дефіциту бюджету з усіма його наслідками (недофінансування або взагалі не фінансування важливих напрямів (оборонних, фінансово-економічних, соціально-культурних та інших)).

Серед найпоширеніших схем ухилення від сплати податків є:

- 1) відсутність офіційного працевлаштування працівника на посаду та так звані “зарплати у конвертах”;
- 2) контрабанда, “сірий імпорт”;
- 3) офшорні схеми;
- 4) тіньовий ринок оренди сільськогосподарської землі;
- 5) виробництво контрафактної продукції;
- 6) “скрутки”, тобто зменшення податкових зобов'язань;
- 7) існування конвертаційних центрів;
- 8) замість трудового договору та офіційного найму співробітників створення ФОПів та здійснення фінансово-господарських операцій через них;
- 9) заниження оборотів ФОПами.

Отже, за даними Державної податкової служби останніми роками державний бюджет України через “зарплати у конвертах” втрачає від 24 до 94 млрд. грн. щороку. Суть цієї схеми полягає у тому, що роботодавець офіційно не працевлаштовує працівника на посаду. Так, наприклад, у разі офіційного оформлення працівника з окладом у 10 тисяч грн, роботодавцю на цю суму потрібно щомісяця буде нараховувати та сплачувати єдиний соціальний внесок у розмірі 22%, а це 2200 грн. додаткових витрат кожного місяця. Тобто витрати на оплату праці цьому робітнику для підприємства складатимуть вже 12200 грн. Також із кожної заробітної плати обов'язково утримуються податок на доходи фізичних осіб (18%) та військовий збір у розмір 1,5%. Для порушників трудового законодавства з 1 січня 2021 р. для боротьби із неоформленими працівниками передбачено штраф за кожного невлаштованого робітника - 10 мінімальних заробітних плат, що складає 60000 грн, а з 1 грудня 2021 р. – 65000 грн.

Наступна схема ухилення від оподаткування, що завдає збитків бюджету від 68 до 96 млрд. грн щороку, полягає у ввезенні товарів з-за кордону без сплати митних платежів або за заниженими митними ставками (так званий “сірий імпорт”). Підприємства вдаються до невірного декларування товару за кодом УКТ ЗЕД. Крім того, ввезення товарів в режимі реімпорт або переробка сировини на митній території України звільняє від оподаткування більшість груп товарів, цією «схемою» користуються підприємці часто для ввезення

автомобілів та іншої техніки. Більші об'єми складає побутова техніка, яку завозять на умовах поставки DDP. Раніше (до пандемії, карантинів і локдаунів) великі підприємства самостійно відкривали фірмові магазини або виступали офіційними дилерами своєї продукції. Зараз українські компанії все частіше виготовляють свою продукцію в інших країнах (Китай, В'єтнам та ін.) і стають імпортерами техніки свого бреду. У цьому і полягає схема із заниженням вартості імпортованого товару, зменшення кількості або зміни його технічних властивостей.

Значну частину доходів втрачає український бюджет від офшорів, куди підприємства та їх засновники виводять свої прибутки та, відповідно, не сплачують податок на прибуток та податок на доходи (за даними податкової служби, ця схема завдає втрат бюджету у розмірі від 23 до 40 млн грн на рік).

За оцінками експертів втрати від тіньової оренди сільськогосподарської землі щороку складають приблизно 22 млрд. грн. при сумарному обсязі оренди цих земель від 20 до 70 млрд. грн на рік. Майже 1/3 усіх орендованих сільськогосподарських земель знаходиться у тіні (це 12 млн. га з існуючих 42 млн. га сільгоспземель України).

Контрафактні товари, простіше кажучи – підробки це проблема не тільки українських митниць, а й світова. За даними спільного дослідження EUIPO (Відомства з інтелектуальної власності ЄС) та OECD (Організації з європейського співробітництва і розвитку), частка підробок на світовому ринку останніми роками складає 3,3%, а це більше ніж 509 млрд. доларів США. Контрафактний товар є не тільки елементом нечесної конкуренції між виробниками та продавцями, а й тіньовим бізнесом.

Популярною схемою підприємців є “накручення” фіктивного податкового кредиту для у подальшому відшкодування його із бюджету. Збитки бюджету від таких махінацій складають від 20 до 30 млрд. грн. на рік. Продаж товару за меншою вартістю, а купівля на папері за вищою, для того щоб сформувати позитивний борг держави для отримання податкового кредиту. Також для того, щоб не сплачувати ПДВ підприємці створюють ФОП. Вони не є платниками ПДВ, до того ж легко можна занизити обороти по діяльності. Збитки від такої схеми складають від 6,3 до 7,6 млрд. грн. щороку. Для боротьби з цією проблемою з вересня 2019 року було прийнято Закон "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій (РРО) у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг" та "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо детінізації розрахунків у сфері торгівлі та послуг", ФОПи, що працюють на 2 або 3 групі спрощеної системи оподаткування, зобов'язані використовувати РРО з фіскальною функцією. Також в Україні нерідко компанії видають товарний чек замість фіскального. Це свідчить про те, що для оптимізації сплати податків керівництво підприємства приймає рішення відкрити окремі ФОПи на спрощеній системі оподаткування і зареєструвати ФОП на своїх співробітників.

Виходячи із вищенаведеного, можна зробити висновок, що система оподаткування в Україні не є досконалою. Кількість зловживань та порушень, що здійснюють вітчизняні підприємства, та їх наслідки з кожним роком суттєво

зростають та завдають величезної шкоди не тільки державному бюджету України, а й створюють реальну загрозу фінансово-економічній безпеці країни в цілому та європейському розвитку нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Про Державний бюджет України на 2021 рік : Закон України від 15.12.2020 р. № 1082-IX URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#Text>.

СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ РИЗИКУ ЛІКВІДНОСТІ ТА ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ЙОГО ВИНИКНЕННЯ

Жадан Т. А., канд. екон. наук, доцент, Жадан Ю. В., канд. екон. наук, Лакалін С. В., магістр, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Важливими індикаторами фінансової стабільності підприємства є його платоспроможність та ліквідність. Для того щоб з'ясувати сутність ризику ліквідності, звернемося до визначень понять «ризик», «платоспроможність» та «ліквідність» в науковій економічній літературі.

Жадан Т.А., Жадан Ю.В. під ризиком розуміють «ймовірність отримання суб'єктами економічних відносин в процесі здійснення господарської діяльності інших, відмінних від очікуваних, економічних результатів, які при певній сукупності суб'єктивних та об'єктивних обставин можуть бути наслідком дестабілізуючого впливу непередбачуваних змін і суперечностей у внутрішньому та зовнішньому середовищі їх функціонування» [1].

Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. [2, с. 120] зазначають, що платоспроможність підприємства характеризується його можливістю і здатністю своєчасно й повністю виконувати свої фінансові зобов'язання перед внутрішніми та зовнішніми партнерами, а також державою. Чайка Т. Ю., Александрова В. О., Бабіч В. В. [3] під платоспроможністю розуміють можливість підприємства своєчасно погашати платіжні зобов'язання грошовими коштами. Основними ознаками платоспроможності підприємства є наявність у достатньому обсязі коштів на поточному рахунку та відсутність простроченої кредиторської заборгованості.

Ліквідність (у перекладі з грецької мови «liquidus» означає «рідкий, плинний») – це мобільність активів, їх спроможність (у разі потреби і за короткий проміжок часу) перетворюватися з натурально-речовинної форми в грошову. З точки зору Чайки Т. Ю., Александрової В. О., Бабіч В. В. [3] термін «ліквідний» передбачає безперешкодне перетворення майна в засоби платежу, а ліквідність підприємства – це його здатність перетворити свої активи на грошові кошти платежу для погашення короткострокових зобов'язань.

Розрізняють ліквідність активів, ліквідність балансу і ліквідність підприємства.